

Paweł Malendowicz

KONFLIKT CELÓW RADYKALNYCH UGRUPOWAŃ POLITYCZNYCH I PAŃSTWA DEMOKRATYCZNEGO A BEZPIECZEŃSTWO IDEOLOGICZNE POLSKI

Streszczenie

Zagrożenia dla demokracji mogą wynikać z działalności partii i ruchów odwołujących się do radykalnych ideologii oraz stosujących metody walki politycznej niezgodne z zasadami państwa demokratycznego. Na skrajnych ideologiach politycznych lub metodach walki mogą opierać się np. niektóre ruchy radykalnych ekologów, anarchiści, komuniści, nacjonaści i faszyci. Kwestionują oni podstawowe wartości państwa demokratycznego: wolność społeczną w państwie, równość i sprawiedliwość w prawie, możliwość wyboru i kontrolowania władzy.

Słowa kluczowe: Bezpieczeństwo, ideologia, demokracja, ruchy społeczne, radykalizm.

Bezpieczeństwo ideologiczne jest procesem obejmującym różnorodne działania w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego, których celem jest kształtowanie i utrwalenie wspólnoty światopoglądów w dążeniu do realizacji interesów narodowych. Zapewnienie bezpieczeństwa tego rodzaju przejawia się w przeciwdziałaniu rozpowszechnianiu ideologii skrajnych, np. faszystów i komunizmu, co łączy się z minimalizacją zagrożeń dla funkcjonowania państwa demokratycznego. Zagrożenia te mogą wynikać z działalności partii i ruchów odwołujących się do ideologii skrajnych, jak i państw, które w prowadzonej polityce kierują się takimi ideologiami¹. Bezpieczeństwo ideologiczne dotyczy zatem sfery wewnętrznej funkcjo-

¹ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, Warszawa 2011, s. 54.

nowania państwa (demokratycznego), jak i jego relacji z innymi państwami (demokratycznymi i niedemokratycznymi). Poziom zagrożenia ze strony partii i ruchów dla bezpieczeństwa państwa jest uzależniony od siły tych ruchów i ich ewentualnych związków z innymi ruchami i państwami. Poziom zagrożenia dla bezpieczeństwa ze strony państw „odmiennych ideologicznie” uzależniony jest m.in. od otoczenia międzynarodowego, co związane jest z nienową tezą, iż państwa funkcjonujące w otoczeniu demokracji są mniej narażone na konflikty z innymi państwami.

Powyższe wprowadzenie determinuje cel niniejszych analiz. Jest nim wskazanie dążeń programowych, wynikających z określonych ideologii, organizacji i ruchów kwestionujących porządek konstytucyjny w Polsce. Jest nim również analiza sprzeczności między najwyższymi warstwami ideologii ruchów radykalnych, przejawiającymi się w ich celach, a wartościami państwa demokratycznego i metodami ich realizacji. Stąd tak żywo radykalne ruchy społeczne krytykują wojny jako przejaw „przymusu” upowszechniania demokracji czy też interesów państw oraz ich elit politycznych i finansowo-gospodarczych. Dlatego też marginalne ruchy społeczne przestrzegają przed skutkami kryzysu ekologicznego i ewentualnością wojny spowodowanej brakiem dostępu do podstawowych dóbr natury (czystej wody i powietrza). Stąd właśnie radykalne ruchy polityczne „ujawniają” realne, ale ukryte albo wyimaginowane konflikty między narodami bądź między klasami społecznymi, a także przestrzegają przed albo grożą wynikającą z nich otwartą wojną. Namysł nad takimi problemami z marginesu myśli politycznej nie jest brnięciem w społecznie nieistotne fantasmagorie, ale koncytowaniem w ujęciu perspektywnym. To, co jest dziś trudno dostrzegalne, to jutro, w myśli radykalizmu politycznego, może stać się rzeczywistością.

Radykalizm (z łac. *radix* – korzeń, rzodkiew lub źródło) oznacza m.in. krańcowość albo skrajność poglądów². Antonimiał radykalizmu ideologicznego (prawicowego, lewicowego, innego) jest zatem demokracja rozumiana jako ideologia środka, której wartościami są: wolność społeczna w państwie, równość i sprawiedliwość w prawie, możliwość wyboru i kontrolowania władzy. Jedną z cech demokracji jest możliwość „zrzeszania się w partie polityczne i wyboru między alternatywnymi ofertami piastunów władzy państwowej”³. Ruchy radykalne jednakże przestrzegają: cóż stanie się, gdy alternatyw takich zabraknie, a bezpieczeństwo ideologiczne przestanie być procesem na rzecz utrwalenia wspólnoty światopoglądów w zakresie wymienionych wyżej wartości, a stanie się „stanem wspólnoty mono-swiatopoglądowej”? Jak twierdzi bowiem Andrzej Wojtas, „zahamowanie procesu demokratyzacji powoduje brak zainteresowania instytucjami de-

² Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych Władysława Kopałińskiego, *Radykalizm*, <http://www.sloownik-online.pl/kopalinski/76F8B0F1A5E93599C125658200150EE3.php> [dostęp: 5.02.2013].

³ M. Gulczyński, *Współczesne systemy polityczne. Przewodnik do studiowania przedmiotu*, Zielona Góra 2002, s. 61.

mokratycznymi”⁴. Z kolei niewiedza o polityce, brak emocjonalnego stosunku wobec problemów społecznych, niechęć do polityków, ugrupowań i instytucji (tzw. emocjonalność negatywna), przeświadczenie o niewielkim wpływie na życie, zdeprecjonowanie aktu wyborczego, przeciwstawienie obywateli i władzy oraz różnorakie czynniki sytuacyjne, to główne przyczyny absencji wyborczej⁵. W dalszej kolejności są źródłem inercji społecznej w kontekście zainteresowania rozwojem demokracji. Brak rozwoju z czasem przeistacza się w społeczne upośledzenie, a właśnie „koncentracja na przeszłości i terażniejszości, a nie na przyszłości jest jedną z najważniejszych przyczyn niedorozwoju społeczeństw”⁶. Taka demokracja – która „nie demokratyzuje się”, by sparafrazować Andrzeja Wojtasa – jest poddawana krytyce przez radykalne ruchy społeczne. Dla nich demokracja przejawia się w pozorności władzy ludu jednakże przeświadczonego o swej mocy, albo zasiadłości ludu w swej władzy i błogości wynikającej z niewidzenia zagrożeń dla niej. „Demolatria”, jak z konserwatywnej pozycji nazywa takie zbiorowe zachowania Jacek Bartyzel, jest „bałwochwalstwem Demosu, «świecką religią», celebrowaną swoje rytuały, wyrażające «dogmatyczną» treść demokratycznej mistyki i wiary, której kośćcem są tak zwane prawa człowieka”⁷. Sprzyja ona utwierdzeniu stanu, a nie postępowości procesu. W takim materialnie i duchowo ułomnym społeczeństwie radykalizm może zyskiwać poklask albo przynajmniej nie napotykać oporu. Podobnie zresztą jak w początku XXI wieku zapatrzony w siebie Demos nie dostrzega, że jego potęga w tym systemie staje się fikcją: ośrodki władzy przesuwają się ku instytucjom niewybieralnym, państwa tracą kontrolę nad sferą gospodarki i finansów, a ludzkość zatruwa otaczającą naturę. „W obliczu zapomnienia polityki – pisze Jacques Rancière – słowo demokracja staje się zatem jednocześnie eufemizmem oznaczającym system dominacji, którego nie można już nazywać po imieniu, jak i nazwą diabolicznego podmiotu, który przychodzi na miejsce tej wymazanej nazwy: podmiotu złożonego, stanowiącego amalgamat jednostki poddanej temu systemowi dominacji i jednostki oskarżającej go. Przy użyciu tych połączonych cech polemiści rysują portret demokratycznego robota-człowieka: młodego i głupiego konsumenta reality TV, popcornu, bezpiecznego seksu, opieki społecznej, prawa do różnicy oraz antykapitalistycznych i alterglobalistycznych złudzeń. Dzięki temu oskarżyciele mają to, czego im potrzeba: absolutnego winowajcę, odpowiedzialnego za zło nie do naprawienia. Nie małego, ale ogromnego winowajcę stanowiącego przyczynę nie tylko imperium rynku, do którego przystosowują się oskarżający, lecz upadku cywilizacji i człowieczeństwa”⁸.

⁴ A. Wojtas, *Mit demokracji politycznej a demokratyzacja*, [w:] *Wychowanie a polityka. Mity i stereotypy w polskiej myśli społecznej XX wieku*, W. Wojdyło (red.), Toruń 2000, s. 25.

⁵ T. Godlewski, *Polski system polityczny. Instytucje-procedury-obywatele*, Toruń 2005, s. 92-93.

⁶ M. Gulczyński, *Nauka o polityce. Podręcznik akademicki*, Warszawa 2007, s. 77.

⁷ J. Bartyzel, *Śmiertelny bóg Demos. Pięć wykładów o demokracji i jej krytykach*, Warszawa 2009, s. 7.

⁸ J. Rancière, *Nienawiść do demokracji*, [tł. M. Kropiwnicki], Warszawa 2008, s. 108-109.

* * *

Jednym z ruchów kreślących wizję upadku człowieka za sprawą kryzysu ekologicznego i być może wojny o podstawowe dobra natury są ekolodzy. Kryzys ekologiczny wynika – ich zdaniem – z ewolucji powiązań systemu politycznego z systemem gospodarczym w kierunku naznaczonym celem zysku. Kiedy zysk dominuje nad innymi celami państwa – cierpi przyroda, ale w konsekwencji także ludzkość. Zysk ma wymiar nie tylko ekonomiczny, ale i doraźnie polityczny. Będąc w ostateczności celem antyhumanistycznym, jest także antydemokratyczny. Dostarcza efemerycznych wartości konsumpcyjnych większości, zyskuje materialnie mniejszość, ale w ostateczności cierpieć będą wszyscy – przestrzegają ekolodzy.

Poglądy z zakresu filozofii politycznej głoszone przez przedstawicieli filozofii ekologii można podzielić na trzy grupy. Pierwszą stanowią poglądy reformistyczne, a tym samym wpisujące się w tradycyjne schematy ludzkiego myślenia. Poglądy intelektualistów tej grupy tworzą koncepcję społeczeństwa proekologicznego w ramach współczesnego modelu cywilizacji, choć istotnie modyfikują relacje człowieka wobec przyrody. Myśliciele reformistyczni niechętnie odnoszą się do głosów kontestujących współczesny demokratyczny system polityczny. Drugą grupę tworzą radykalni działacze, których celem jest stworzenie społeczeństwa całkowicie nowego typu – alternatywnego wobec obecnego modelu. Dla nich istniejące systemy polityczne stanowią przyczynę kryzysu ekologicznego, dlatego są oni zwolennikami rozwiązań opartych na koncepcjach ekoanarchistycznych bądź ekologii głębszej. Trzecią grupę tworzą ci spośród ekologów, którzy sceptycznie zapatrują się na możliwość zmian proekologicznych w ramach systemu demokratycznego. W ich opinii, do rozwiązania problemów ekologicznych należy zastosować środki niedemokratyczne. Stąd określa się ich mianem ekofaszystów⁹.

Pierwsza grupa poglądów mieści się w granicach funkcjonowania demokracji. Dla bezpieczeństwa ideologicznego kraju istotne są dwie pozostałe grupy. Pierwszą jest nurt radykalny filozofii ekologii. Istotne miejsce zajmują w nim idee określane mianem ekoanarchizmu, anarchizmu zielonego lub anarchoprymitywizmu. Ostatni promowany był w Europie przez Primitivist Network z Wielkiej Brytanii, a w Polsce pismo „Primitivus”. Z kolei koncepcje anarchizmu zielonego popularyzowane były przez amerykańskiego myśliciela i działacza społecznego Murraya Bookchina oraz tłumaczenie i kolportowanie jego dzieł z zakresu ekologii społecznej. Bookchin stwierdzał wprost: „anarchizm albo unicestwienie” (*anarchism or annihilation*¹⁰), dostrzegając tym samym szansę na połączenie idei wolności człowieka i likwidacji hierarchicznych stosunków społecznych z koncepcją ratowania ludzkości od klęski kryzysu ekologicznego. Szansą miałyby być nowy zdecentralizowany „ład” społeczny określony mianem wolnościowego municypalizmu¹¹. Inaczej twier-

⁹ D. Kielczewski, *Ekologia społeczna*, Białystok 2001, s. 133-134.

¹⁰ M. Bookchin, *Post-Scarcity Anarchism*, Montreal-Buffalo 1986, s. 62.

¹¹ Zob. szerzej: tenże, *Przebudowa społeczeństwa*, [tł. I. Czyż], Poznań 2009.

dzili anarchoprymitywiści, którzy postulowali powrót do prymitywnych form życia ludzkości. Mieszczący się w schematach tego typu myślenia brytyjski trybalista Richard Hunt wymienił trzy drogi przejścia od epoki cywilizacji ku społeczeństwu natury: 1. rewolucja przeprowadzona na peryferiach zindustrializowanego świata, np. walki niepodległościowe oraz wstrzymanie przesyłania paliw i innych surowców do „centrum cywilizacji”; 2. rozbitcie podmiotów politycznych na mniejsze części (np. Unii Europejskiej, następnie zaś Wielkiej Brytanii); 3. ograniczenia podatkowe i pozbawienie państwa dochodów. Warunkiem było także zmniejszenie liczby ludzi na świecie. Osiągnięcie tego mogłoby nastąpić poprzez zakaz współżycia przez określony czas lub aborcje, co jednakże należało do sfery samoświadomości ludzkiej i rozumienia własnego interesu trybalnej społeczności. W takich nielicznych (maksymalnie 500-osobowych) grupach funkcje państwowej pomocy społecznej przejęłyby rodziny i wspólnoty sąsiedzkie, a problemy rozwiązywane do tej pory przez władzę i policję miały być realizowane także przez wspólnoty¹². Choć elementy myśli anarchoprymitywistycznej zbliżone były do treści antytechnologicznego manifestu amerykańskiego matematyka Teda Kaczynskiego – „Unabombera”¹³ (znanego z aktów terroru przeprowadzanych do połowy lat dziewięćdziesiątych XX wieku w Stanach Zjednoczonych, a obecnie odbywającego za nie karę dożywotniego więzienia), to nawet on nie zgadzał się z prymitywistycznymi analizami zwolenników tego nurtu myśli społecznej¹⁴. Jednak zarówno koncepcje rewolucji i ograniczania populacji autorstwa Richarda Hunta, jak i metody działalności Teda Kaczynskiego godzą w porządek demokratycznego państwa, a popularyzowane w Polsce, godzą w porządek prawny i bezpieczeństwo ideologiczne kraju.

Inne zagrożenie dla tej dziedziny bezpieczeństwa narodowego stanowi ekofaszizm. W celu zapobieżenia eskalacji problemów ekologicznych ekofaszyści proponują zastosowanie mechanizmów totalistycznych w formie trzech alternatyw, do których należą: powstanie światowego rządu, który wykorzeni konsumpcjonizm, zróżnicowanie bogactwa państw i rozwiąże problem demograficzny (scenariusz 1), przyjęcie strategii ochrony środowiska dla wybranych (scenariusz 2), drastyczny radykalizm ruchów ekologicznych, łącznie z terroryzmem i przymusem fizycznym (scenariusz 3). Według nich, każdy z tych scenariuszy będzie mniejszym złem niż globalna katastrofa ekologiczna. Uważają oni, że ekofaszizm już jest realizowany w formie rozwiązywania problemów demograficznych np. w Chinach (scenariusz 1), czy też transferu odpadów i uciążliwych technologii do krajów rozwijających się (scenariusz 2). Radykalne metody (scenariusz 3) stosują zaś niektóre ruchy eko-

¹² *An Interview with Richard Hunt* (za: „The Crusader”, nr 6), <http://web.archive.org/web/2005-0312153033/www.national-anarchist.org/articles/INTERVIEWWHunt.html> [dostęp: 18.08.2010].

¹³ Zob.: T. Kaczynski, *Spoleczeństwo przemysłowe i jego przyszłość. Manifest wojownika*, [tł. A. Miernik], Mielec 2003.

¹⁴ Zob.: *Mity prymitywizmu. Wywiad z Tedem Kaczynskim*, [tł. S. Jan] (za: „Anarchy: A Journal of Desire Armed”, nr 61), „Inny Świat” 2009, nr 1 (28), s. 47.

logiczne i organizacje działające na rzecz ochrony zwierząt¹⁵. W Polsce zbliżone działania podejmował np. Front Wyzwolenia Zwierząt. Choć jego aktywność promowana była w prasie anarchistycznej, to jednak stosował „totalistyczne” metody działań.

Nie trudno oprzeć się wrażeniu, że ideały wolnościowe ekoanarchizmu połączone z koncepcjami ratowania ludzkości przed skutkami kryzysu ekologicznego, koncepcje metod osiągnięcia celu i trybalizmu Hunta, a także działalność oparta na terrorze Kaczynskiego, są zbliżone do projektów ekofaszystowskich. Ponadto warto także podjąć refleksję nad pytaniem: Czy realizacja strategii ochrony środowiska tylko dla wybranych nie rodzi groźby nowej wojny? Albo czy walka totalna ze zróżnicowaniem bogactw państw lub problemem demograficznym nie powoduje zagrożenia konfliktami zbrojnymi i buntami społecznymi, które mogą stanowić naturalną reakcję „nieuświadomionych” ekologicznie grup społecznych na proponowane zmiany?

* * *

Cele i wartości demokratycznego państwa, a także neoliberalny model ekonomii światowej poddane zostały krytyce także z innych przyczyn – przez ruch anarchistyczny (w tym analizowany wyżej anarchizm zielony, choć w wyniku innych przesłanek). Rozwijał się on w kilku nurtach:

- anarchokomunizm, nawiązujący do myśli Piotra Kropotkina, postulujący zniesienie państwa w drodze rewolucji i budowania alternatywnych wspólnot komunalnych (w formie squatowania),
- platformizm, będący anarchokomunistyczną koncepcją rewolucji inspirowanej przez struktury połączone wspólną podstawą ideową i jednolitą taktyką,
- anarchizm insurekcyjny, diagnozujący społeczność światową przez pryzmat podziału ludzi na włączonych i wyłączonych pod względem świadomości potrzeb i języka komunikacji, a także postulujący zmianę zastanego stanu ku społeczeństwu wolnościowemu poprzez bunt i insurekcje,
- anarchosyndykalizm, postulujący organizowanie pracowników w związkach zawodowych i innych wspólnotach oraz przeprowadzenie strajku jako metody prowadzącej do osiągnięcia anarchistycznego celu,
- anarchofeminizm, mający na celu realizację koncepcji społeczeństwa opartego na równości płci,
- nurty ekologiczne, zmierzające do zorganizowania społeczeństwa na zasadach ekologicznego stosunku do przyrody, realizowanego w wolnych, pozbawionych hierarchii wspólnotach,
- nurty regionalistyczne i narodowe, kreślące wizję podziału świata na wolne, równe i pokojowo współistniejące grupy ludzi połączone świadomością wspólnotowości międzyludzkiej, kultury i terytorium,

¹⁵ D. Kielczewski, dz. cyt., s. 134-135.

– sytuacjonizm, krytykujący przede wszystkim autorytaryzm kulturowy i postulujący wyzwolenie się z jego ograniczeń¹⁶.

Anarchizm podjął krytykę celów i wartości demokratycznego państwa, odwołując się do myśli prekursorów z XIX wieku, jak Michaił Bakunin, według którego: „Gdzie zaczyna się państwo, tam kończy się wolność jednostki, i vice versa”¹⁷. Kierując się takimi sloganami anarchiści uznali, że demokrację może cechować dyktatura matematycznej większości, jak w XIX wieku konstatawał Pierre Joseph Proudhon, albo mniejszości; wszak elita polityczna to mniejszość i w dodatku niekoniecznie wybrana przez większość. Szczególnej krytyce poddawali oni systemy wyborcze demokracji przedstawicielskich, argumentując, że:

- podstawą demokracji jest bezpośrednie uczestnictwo w podejmowaniu decyzji politycznych, a przedstawicielstwo powinno stanowić raczej wyjątek, stąd udział w wyborach jest akceptacją pogłębiającej się alienacji władzy,
- udział w wyborach jest poparciem demokracji przedstawicielskiej, która doprowadziła do rządów oligarchicznych, w których opozycja stanowi fikcję, a system polityczny – przyczynę apatii społecznej,
- spod zasad demokracji wyłączone zostały całe sfery życia społecznego, czego przykładem są zakłady pracy, konieczne jest zatem uznanie zasad demokratycznych w realnych sferach życia, a nie w sferach dla większości abstrakcyjnych,
- politycy w rzeczywistości nie reprezentują interesów wyborców,
- demokracja jest grą interesów, a nie procedurą wspólnego podejmowania decyzji,
- system demokratyczny nie daje możliwości właściwej identyfikacji interesów, z czym wiąże się przekaz mediów i systemu edukacji,
- ludzie naiwnie wierzą, że istnieją politycy i partie, które są godne zaufania, tymczasem zaufanie do polityków pochodzić powinno tylko ze społecznej możliwości kontroli ich poczynań, a nie z wiary w cechy osobowościowe polityków¹⁸.

Dla anarchistów system demokracji przedstawicielskiej stanowi zatem „demokratyczną fikcję”, a cele państwa demokratycznego polegają na jej utrwalaniu w interesie elit politycznych i ekonomicznych. W powiązaniu z gospodarczą (kapitalistyczną) ścieżką globalizacji zasadą trwania i rozwoju państwa demokratycznego jest rozszerzanie jego wpływów na nowe terytoria. To właśnie, a nie idee pokoju i humanitaryzmu, uzasadnia wojny prowadzone „w imię demokracji”.

Szczególnej krytyce anarchiści poddali wojnę w Iraku. Państwo to stało się pierwszym wrogiem Stanów Zjednoczonych po rozpadzie Związku Radzieckiego,

¹⁶ Zob. szerzej: P. Malendowicz, *Ruch anarchistyczny w Europie wobec przemian globalizacyjnych przełomu XX i XXI wieku*, Warszawa 2013, s. 237-323.

¹⁷ M. Bakunin, *Pisma wybrane*, t. I [tł. B. Wścieklica, Z. Krzyżanowska], Warszawa 1965, s. 347.

¹⁸ J. Urbański, *10 argumentów na rzecz bojkotu wyborów*, 2007, <http://www.bojkotwyborow.org/10-argumentow-antywyborczych> [dostęp:19.07.2010].

wypełniając jednocześnie powstałą wówczas próżnię. Anarchiści z Wielkiej Brytanii dowodzili hipokryzji polityków amerykańskich, którzy jeszcze w latach osiemdziesiątych XX wieku popierali sprawowanie władzy przez Saddama Husajna¹⁹, czego celem było niedopuszczenie do wzrostu siły militarnej sąsiedniego Iranu, jak i samego Iraku²⁰. Francuscy anarchiści zwracali uwagę, że Irakijczycy przez niemal trzy dekady musieli znosić zniewolenie brutalnej dyktatury. Później losy tego narodu uzależnione zostały od woli władzy w USA i państwach Europy, a także elit gospodarczych i militarnych w tych państwach, choć ich cierpienia wcale się nie skończyły²¹. W opinii anarchistów wojna w Iraku była wojną o pieniądze, ropę i władzę²². Dla Stanów Zjednoczonych, które miały importować z Iraku coraz więcej ropy naftowej, zmiana władzy w Bagdadzie była zatem koniecznością²³. Jeśli jakieś państwa nie zaangażowały się w wojnę, to tylko dlatego, że nie była w ich interesie, nie przyniosłaby ona im zysku²⁴. Ponadto wojna miała być dla amerykańskich elit politycznych realizacją imperialnych celów i zamiaru budowania jednej światowej potęgi politycznej, która byłaby zdolna do narzucania reguł politycznej gry innym państwom w wymiarze globalnym. Zdaniem publicysty brytyjskiego pisma anarchistycznego „Freedom”, amerykańska klasa rządząca była pewna tego, że ma prawo do rządzenia nie tylko w Stanach Zjednoczonych, ale i na świecie. To natomiast oznaczać miało przyspieszenie amerykańskiej strategii imperialistycznej²⁵. Stosując podobną argumentację anarchiści analizowali przyczyny wojny w Afganistanie, a także politykę militarną Rosji wobec Kaukazu. Zaangażowali się w propagandową akcję pomocy dla Czeczenów, uznając jednocześnie prawo do wolności tego narodu, choć krytykując władcze tendencje rozwojowe czeczeńskich elit polityczno-wojskowych²⁶. Podobne opinie podzielali polscy anarchiści.

Idealny świat jest przez anarchistów wyobrażany *a contrario*. Miałby to być świat pozbawiony konfliktów militarnych. Cel ten mógłby zostać zrealizowany wówczas, jak twierdzili anarchiści, kiedy przestałyby istnieć państwa oraz inne instytucje i organizacje, których cechą jest hierarchiczność i funkcjonowanie oparte na przymusie. Wyeliminowanie władzy ze stosunków międzyludzkich, a zatem poszerzenie obszaru wolności człowieka, miało prowadzić właśnie do tego celu. Anarchiści powoływali się przy tym na niegdysiejsze osiągnięcia myśli społecznej

¹⁹ *No war but the class war!*, „Ar-A-Mach” 2002, nr 3, s. 1.

²⁰ *In Pursuit of Empire*, „Direct Action” 2003, nr 26, s. 21.

²¹ Fédération Anarchiste, *Contre toutes les guerres, contre toutes les armées*, 2003, <http://www.federation-anarchiste.org/spip.php?article725> [dostęp: 6.08.2010].

²² *No blood for oil*, „Freedom” 2003, nr 3, s. 1.

²³ A. Pawluk, *Regime change begins at home*, „Freedom” 2003, nr 6, s. 1.

²⁴ Grupo Nestor Majnó, *Contra la Europa capitalista*, „Tierra y libertad. Periódico anarquista” 2005, nr 199, <http://www.nodo50.org/tierraylibertad/199.html#articulo1> [dostęp: 8.08.2010].

²⁵ Johnny M., *It's official. American empire stands revealed*, „Freedom” 2003, nr 11, s. 1.

²⁶ Zob. szerzej o stanowisku ruchu anarchistycznego wobec militarizmu i wojen: P. Malendowicz, *Ruch anarchistyczny...*, dz. cyt., s. 344-353.

i twierdzenia Lwa Tołstoja, zgodnie z którymi: „Wojna nie jest niczym innym, jak sporem między rządami o władzę nad poddanymi”²⁷.

Rekapitułując i przywołując tytuł niniejszej publikacji należy rozróżnić trzy odmienne i przeciwstawne znaczenia analizowanych terminów związanych z radykalizmem politycznym, celami państwa demokratycznego oraz interpretacją bezpieczeństwa ideologicznego. W koncepcjach radykalizmu politycznego i analizowanego tutaj przykładu anarchizmu, ideałem jest świat wolny od wszelkiego przymusu, w tym także konfliktów zbrojnych. Wartościami państwa demokratycznego są natomiast: wolność w państwie, równość i sprawiedliwość w prawie, możliwość wyboru i kontrolowania władzy. Dla anarchistów są one fikcją, w dodatku ich zasięg terytorialny jest rozszerzany i utrwalany przy użyciu wpływów ekonomicznych oraz militarystyki zewnętrznej, czyli inicjowania wojen. Ponieważ Polska jest państwem związanym z blokiem demokracji zachodnich (choć termin ten w ujęciu anarchistów należałoby zawrzeć w cudzysłowie), jej bezpieczeństwo ideologiczne jest procesem obejmującym działania, których celem jest utrwalenie wspólnoty światopoglądów w dążeniu do realizacji interesów narodowych opartych na fikcji wartości, takich jak wolność, równość i sprawiedliwość. Pierwsza ograniczona jest bowiem przymusowością państwa, instytucji finansowych i sytuacji materialnej, druga hierarchicznością stosunków społecznych, a trzecia interesami elit. Ponadto bezpieczeństwo Polski w analizie anarchistów determinowane jest polityką państw zachodnich, ich interesami i działaniami militarnymi, które uzasadniane są także poprzez fikcję. W myśli anarchistycznej bezpieczeństwo społeczeństw i tworzących je jednostek zostanie zapewnione wówczas, kiedy porzucą one tę fikcję. Czyż nie godzi to jednak w bezpieczeństwo zdefiniowane na wstępie – bezpieczeństwo demokracji początku XXI wieku? Czyż nie stanowi to zarzewia przemocy „w imię ideologii”?

* * *

Radykalne cele zawierały także programy ugrupowań polskiej lewicy rewolucyjnej. Ich antydemokratyzm dotyczył demokracji parlamentarnej w państwie kapitalistycznym. Przejawiał się w następujących nurtach ideowych:

- marksizm-leninizm, opierający się na myśli Karola Marksa, Fryderyka Engelsa i Włodzimierza Lenina, upatrujący w klasie robotniczej siłę sprawczą zmian w kierunku budowy państwa socjalistycznego, ale komunistyczną wizję przyszłości traktujący enigmatycznie, podobnie jak ideę rewolucji,
- trockizm, odwołujący się do myśli Lwa Trockiego, odrzucający praktykę stalinizmu, wzywający do realizacji założeń programu przejściowego i permanentnej rewolucji według koncepcji swojego antenata,

²⁷ L. Tołstoj, *Aforizmy*, [tł. M. Biernacka, A. Rażny], Warszawa 1978, s. 60.

- maoizm-mijalizm (od nazwiska jego twórcy – Kazimierza Mijala), marginalny nurt ideowy współczesnej lewicy rewolucyjnej, za słuszny kierunek rozwoju Polski uznający przeszłość stalinizmu lub maoizm,
- socjalizm polskiej klasy robotniczej, podobnie jak marksizm-leninizm uznający istotne cechy klasy robotniczej, ale szczególnie akcentujący wartości proletariatu polskiego,
- syndykalizm, będący w istocie kierunkiem myślowym z pogranicza radykalnej lewicy i anarchizmu, uznający szczególną rolę związków zawodowych w procesie zmian społecznych,
- radykalny socjalizm, w krytyce systemu demokratycznego i kapitalizmu akcentujący wartości humanitarne i socjalne, nieodwołujący się jednak do teorii determinizmu, zgodnie z którą rewolucja ku komunizmowi jest dziejową koniecznością, jak chcieliby marksiści,
- komunizm alternatywny, łączący elementy myśli komunistycznej z alternatywą kulturowego buntu młodzieżowego²⁸.

W dokumentach programowych i innych enuncjacjach politycznych, ugrupowania lewicy rewolucyjnej kontestowały demokrację zachodnią, łącząc ją z parlamentaryzmem i kapitalistycznym systemem gospodarczym. Rzeczywista demokracja oznaczać miałaby zatem kontrolę ludu pracującego nad procesem podejmowania decyzji w państwie²⁹. Zgodnie z interpretacją radykalnie lewicową, klasowe państwo, w którym rządzącą jest klasa burżuazyjna, a rządzoną klasa robotnicza, nie jest zatem demokratyczne. Stąd wojny prowadzone przez te państwa nie są wojnami między narodami, ale między klasami rządzącymi w państwach, które realizują własne interesy i wykorzystują w tym celu klasę pracowników najemnych jako „najemną siłę wojskową”. Terroryzm, którym politycy rządzący w Stanach Zjednoczonych i Rosji usprawiedliwiali wojny w Iraku i Czeczenii był dla ultralewicy sfalszowanym pretekstem do prowadzenia imperialistycznych wojen³⁰. Działania na rzecz „demokratyzacji” Iraku opierały się na nieprawdziwych i obłudnych intencjach obrony zagrożonych wartości zachodniej cywilizacji. Tymczasem autentycznym powodem miały być znajdujące się tam surowce naturalne, niezbędne do funkcjonowania i rozwoju zachodniej gospodarki. Prowadzone wojny nie miały zatem na celu utrwalanie realnej demokracji, były bowiem wszczynane w imię fałszywych wartości³¹. Stąd tylko klasa pracowników najemnych, która przejęłaby władzę w państwie, a następnie globalne społeczeństwo bezklasowe,

²⁸ P. Malendowicz, *Ultralewica a współczesność. Idee, programy, praktyka*, Piła 2006, s. 10-11.

²⁹ Por.: tenże, *Wybrane wartości współczesnej cywilizacji propagowane w polskiej myśli radykalnie lewicowej*, [w:] *Europejskie wartości narodowe i regionalne*, J. Knopek (red.), Piła 2007, s. 343.

³⁰ „Wojna z terrorem” czyni świat bardziej niebezpiecznym, „Pracownicza Demokracja” 2004, nr 69, s. 3.

³¹ Por.: P. Malendowicz, *Wybrane wartości...*, dz. cyt., s. 346-350; idem, *Ultralewica...*, dz. cyt., s. 168-176.

może być *spiritus movens* kształtowania bezkonfliktowej przyszłości, o czym przekonani byli radykałowie lewicy rewolucyjnej.

W konsekwencji wymienionych procesów zagrożeniem dla bezpieczeństwa ideologicznego państw cywilizacji zachodniej stało się zaangażowanie w konflikty z państwami, w których dominowały odmienne ideologie i inne systemy polityczne. Skutkiem „zderzenia cywilizacji”, a właściwie „zderzenia ideologii”, mogła być bowiem wojna totalna o zasięgu globalnym. Z drugiej strony zagrożeniem dla bezpieczeństwa ideologicznego państw cywilizacji zachodniej mógłby być sam ruch radykalnie lewicowy³², albo szerzej – zjednoczona ponadnarodowa klasa robotnicza. Imaginując wizję silnego antyimperialistycznego ruchu robotniczego, polscy aktywiści z organizacji Ofensywa Antykapitalistyczna wzywali: „Jeśli chcemy powstrzymać kolejne wojny, musimy zbudować silny ruch antyimperialistycznego oporu. W centrum tego ruchu znajdować się musi klasa robotnicza krajów imperialistycznych (to właśnie robotnicy – co pokazała historia – są w stanie m.in. poprzez strajki paraliżować działania wojenne swoich rządów). Budujmy ruch antyimperialistycznego sprzeciwu! Demaskujmy «humanitarne» preteksty!”³³

* * *

Kolejnym marginalnym ugrupowaniem politycznym kwestionującym kierunki polskiej polityki zagranicznej jest Polska Wspólnota Narodowa (PWN)³⁴. Szczególnie aktywna była w latach dziewięćdziesiątych XX wieku, a to za sprawą działalności jej przewodniczącego Bolesława Tejkowskiego. PWN reprezentująca idee narodowo-słowianofilskie znajduje się po przeciwnej stronie niż myśl rewolucyjna, na ideowo analizowanej diadzie lewica-prawica. Niemniej jednak, szczególnie w zakresie programu ekonomicznego, podobieństwa między tymi kierunkami polskiej myśli politycznej pozostały żywe, co w elementach warstwy krytycznej ich ideologii, jak również elementach programów gospodarczych, uzasadnia interpretowanie ich myśli jako połączonych krańców radykalnych przeciwieństw.

Do grona najistotniejszych wartości dla Bolesława Tejkowskiego należy idea narodu. Jest ona „dla każdego Narodu podstawową i najważniejszą ideą, wyzna-

³² Warto zwrócić uwagę na, choć incydentalny, to jednak interesujący przykład rodzinnych koligacji w ruchu lewicy rewolucyjnej z członkiem władz Sejmu VII kadencji. Temat ten został podjęty w jednej z debat parlamentarnych przez posła Jana Dziedziczaka w dniu 8 listopada 2011 roku, który cytował proradzieckie teksty autorstwa syna poseł Wandy Nowickiej, ówczesnej kandydatki na wicemarszałka Sejmu, zob.: Sejmometr, *Wybór wicemarszałków Sejmu*, http://sejmometr.pl/sejm_wystapienia/71 [dostęp: 10.02.2013]. Byłoby jednakże egzageracją i przejawem badawczej niezetelności traktowanie tego przypadku jako zagrożenia dla bezpieczeństwa ideologicznego kraju.

³³ Ofensywa Antykapitalistyczna, *Ręce precz od Iraku!*, http://www.geocities.com/lbc_1917_1/47irak.htm [dostęp: 28.01.2005]; por.: P. Malendowicz, *Wybrane wartości...*, dz. cyt., s. 349.

³⁴ Zob.: P. Malendowicz, *Elementy słowianofilskie w dokumentach i publicystyce Polskiej Wspólnoty Narodowej*, „Licentiat. Zeszyty dydaktyczno-naukowe”, tom XI, s. 43-52.

czającą jego najkorzystniejszy kierunek rozwoju. (...) Idea narodowa traktuje mniejsze wspólnoty wewnątrznarodowe jako organiczne części narodowej całości. Rodziny jako podstawowe komórki Narodu, klasy społeczne jako wzajemnie uzupełniające się zawodowe środowiska Narodu, wszelkie inne części wspólnoty narodowej jak ugrupowania i przedsiębiorstwa spełniają rolę służebną wobec Narodu. Dlatego idea narodowa ze swej istoty traktuje wszystkie części Narodu za niezbędne i wartościowe, które w zbiorowym wysiłku tworzą wielką budowlę narodowej kultury, narodowej potęgi i zasobności dostępnej dla wszelkich jej twórców³⁵.

Z idei narodu wyrasta bezpośrednio idea jedności słowiańskiej. Zgodnie ze *Statutem PWN*, celem tego ugrupowania jest „współdziałanie z Krajami Słowiańskimi oraz innymi Krajami Europy i Świata w oparciu o zasady ładu narodowego, o prawo narodów do odrębności, tożsamości, samodzielności i niepodległości”³⁶. Tejkowski rysował także ogólną wizję przyszłej Wspólnoty Słowiańskiej. Miało być nią przymierze gospodarcze, naukowe, techniczne, polityczne, wojskowe i ogólnocywilizacyjne narodów i państw słowiańskich. Jednoczyć je miało etniczno-kulturowe pokrewieństwo, słowiańska duchowość oraz wsparcie Rosji gwarantującej bezpieczeństwo innym państwom słowiańskim³⁷.

Taka wizja nowego kierunku rozwoju stosunków międzynarodowych stanowiła alternatywę dla integracji państw w ramach Unii Europejskiej³⁸. Była ona konsekwencją interpretacji relacji między narodami i państwami jako procesu „napierania” narodów germańskich na słowiańskie. Stąd nader często w enuncjacjach Bolesława Tejkowskiego pojawiało się nienowe hasło propagandowe: *Drang nach Osten* (parcie na Wschód)³⁹, które miało symbolizować kolonizacyjny cel państw germańskich wobec krajów słowiańskich.

³⁵ B. Tejkowski, *Idea narodowa a idea słowiańska*, Referat na I Ogólnopolską Konferencję Ideowo-Programową Ruchu Narodowego *Nacjonalizm na XXI wiek*, Rzeszów, 31.01.2004, s. 1 [wydruk niepotwierdzony podpisem, otrzymany w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].

³⁶ Tenże, *Statut Polskiej Wspólnoty Narodowej z 1981 roku po zmianach w 1987 roku i w 1990 roku oraz w 1997 roku zatwierdzony uchwałą Zjazdu Krajowego Polskiej Wspólnoty Narodowej w dniu 16 listopada 1997 roku w Warszawie*, s. 3 [kopia otrzymana w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].

³⁷ Tenże, *Wspólnota Słowiańska historyczną szansą rozwoju Państw Słowiańskich i współpracy euroazjatyckiej*, Referat programowy przewodniczącego delegacji polskiej na VIII Zjazd Wszechsłowiański, Moskwa, 2-5.04.2001, <http://www.pwn.waw.pl> [dostęp: 30.01.2007].

³⁸ Zob. E. Maj, *Alternatywna wizja zjednoczonej Europy w myśli politycznej ruchu narodowego w Polsce po 1989 roku*, [w:] *Między otwartą a domkniętą myślą polityczną. Szkice o najnowszej refleksji politycznej*, R. Bäcker, J. Marszałek-Kawa (red.), Toruń 2006, s. 83-86.

³⁹ B. Tejkowski, *Zagrożenia i szanse Narodów i Państw Słowiańszczyzny Zachodniej*, Referat wygłoszony na V Zjeździe Klubu Czeskiego Pogranicza, Ostrawa, 21.09.2002, <http://www.pwn.waw.pl> [dostęp: 30.01.2007]; *Rezolucja międzynarodowej konferencji „Polska, Czechy, Słowacja, Serbowie Łużyccy możliwości i perspektywy współpracy i rozwoju”*, Warszawa, 30.11.2002, <http://www.pwn.waw.pl> [dostęp: 30.01.2007].

Przejawem tego była polityka globalizmu i prowadzone w jej ramach wojny. Szczególne miejsce w publikacjach PWN zajęła wojna w Jugosławii. Uznana ona została za przejaw budowanego siłą kapitału i wojska nowego amerykańskiego porządku świata – nazwanego właśnie globalizmem. Został on zinterpretowany jako nowy totalitaryzm, nowy faszyzm⁴⁰. Tak więc w istocie demokracja liberalna została nazwana totalitaryzmem.

Nader interesująca była także interpretacja dokonana przez Tejkowskiego w zakresie przyczyn i konsekwencji wojny w Iraku: „Próba zjednoczenia w 1990 roku niezależnego Iraku i zależnego od USA Kuwejtu miała również znamiona wojny domowej w historycznie jednym Państwie rozdzielonym przez ustępujących kolonizatorów brytyjskich. Tym razem już amerykańsko-natowska ludobójcza interwencja wojskowa w 1991 roku po stronie Kuwejtu doprowadziła do jego ponownego oderwania od Iraku”⁴¹.

Interpretacja Tejkowskiego wojen w Jugosławii i Iraku wynika z przyjętych założeń ideologicznych, w myśl których idea narodu i jedności słowiańskiej są wartościami najwyższymi, a globalizm jest polityką realizacji imperialnych interesów amerykańskich i germańskich. Uzasadnia to sympatie przewodniczącego PWN wobec takich polityków, jak Slobodan Milošević, którego uznał za słowiańskiego obrońcę Jugosławii⁴² oraz Aleksandr Łukaszenka, do którego pisał: „W Pana osobie widzimy wielkiego patriotę białoruskiego i słowiańskiego, niezłomnie i skutecznie broniącego Białoruś i całą Słowiańszczyznę przed inwazją zachodniego globalizmu, przed próbą narzucenia Narodom Słowiańskim dominacji USA i Unii Europejskiej pod zbrojnym nadzorem NATO”⁴³.

Przytoczone treści stanowią o odmienności celów programowych PWN oraz bezpieczeństwa ideologicznego państwa demokratycznego i zachodniej cywilizacji. Prezentują zgoła przeciwną wizję kierunku rozwoju świata, ku utrwalaniu podziałów etnicznych i antyunijnej wspólnoty Słowian. Szczególnie istotne w programie PWN jest zwrócenie się ku Rosji jako „gwarantowi bezpieczeństwa” pozostałych państw słowiańskich. Czyż realizacja tego postulatu nie naraziłaby tych państwa na utratę suwerenności? Czy byłaby zgodna z demokratyczną wolą narodu?

⁴⁰ Tenże, *Geopolityczne aspekty agresji NATO na Jugosławię*, Referat przygotowany dla Międzynarodowego Europejskiego (Społecznego) Trybunału w sprawie Wojny NATO przeciw Jugosławii, Berlin, 2-3.06.2000 [wydruk niepotwierdzony podpisem, otrzymany w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].

⁴¹ Tenże, *Geopolityczne problemy Świata Słowiańskiego. Euroamerykańska czy euroazjatycka koncepcja Świata*, Referat przygotowany na Międzynarodowy Kongres Słowiańsko-Euroazjatycki, Moskwa, 22-23.06.2000 [wydruk niepotwierdzony podpisem, otrzymany w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].

⁴² Tenże, *Oświadczenie Polskiego Komitetu Słowiańskiego w sprawie śmierci Slobodana Miloszewicza* [wydruk niepotwierdzony podpisem, otrzymany w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].

⁴³ Tenże, [do:] *Aleksander Łukaszenko – Prezydent Republiki Białoruś*, Warszawa, 20.03.2006 [kopia otrzymana w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].

Jeszcze jeden element działalności PWN jest istotny w analizie zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego w kraju. W latach dziewięćdziesiątych XX wieku były nim powiązania z uczestnikami ruchu subkulturowego skinheadów⁴⁴. Nie tylko bowiem hasła nacjonalistyczne kierowały działalnością uczestników tej subkultury, ale związane z nimi postawy rasistowskie i antysemickie. Przejawem tego była apoteoza przemocy i kult siły kierowany wobec etnicznej inności.

* * *

Koncepcje narodowo-radykalne, jednakże nie słowianofilskie i niekierujące się ku dawnej mityce plemiennej tego regionu świata, reprezentowało Narodowe Odrodzenie Polski (NOP). Jego początki sięgają okresu stanu wojennego, ale geneza tkwi w tradycji przedwojennego Obozu Narodowo-Radykalnego. NOP reprezentuje w Polsce międzynarodówkę nacjonalistyczną (International Third Position), nazywaną też międzynarodówką faszystowską, a zwolenników pozyskuje m.in. w środowiskach skinheadów⁴⁵.

W *Zasadach programowych* NOP głosi, że „jest nową jakością polityczną, formą obywatelskiego oporu wobec niewołącego Polaków zbiurokratyzowanego państwa demoliberalnego”, „nie działa na rzecz naprawy istniejącego ustroju, gdyż nie da się uratować rudery, trzymającej się w całości jedynie dzięki żelaznym obręczom ekonomicznego ucisku i policyjno-politycznych represji”, oraz że „wyznaczyło sobie za główny cel budowę Nowego Państwa – kraju, którego gospodarzem są jego mieszkańcy, a nie skorumpowana, pozbawiona wszelkiej kontroli kasta polityczna”. Istotnym dla analizy zagrożeń dla bezpieczeństwa ideologicznego Polski jest punkt programowy, w którym NOP proponuje „wprowadzenie zakazu działania grup, organizacji, partii, ośrodków informacji i propagandy uprawiających polityczną prostytucję na rzecz obcych państw i istniejących poza Krajem struktur władzy – w pierwszym rządzie dotyczy to tych, którzy prowadzą akcję na rzecz likwidacji Państwa Polskiego i wchłonięcia go przez Unię Europejską” oraz „usuwanie z terenu Państwa Polskiego obcych jednostek wojskowych”⁴⁶. Z kolei przyjmując *Deklarację Trzeciej Pozycji* (wspomnianej międzynarodówki) NOP uznało za konieczne upowszechnienie nowej moralności (np. uznanie aborcji i homoseksualizmu za zło absolutne), doskonalenie duchowego wymiaru egzystencji ludzkiej (w opozycji do rozwoju materializmu), walkę z imperializmem syjonizmu, realizację ideału rządów powszechnych i decentralizacji struktur politycznych państwa, pokojowe współistnienie wielości ras ludzkich i przeciwdziałanie społecznej uniformizacji, wcielenie w życie postulatów zmierzających do odrodzenia środo-

⁴⁴ Zob.: „Wkrent. Punk Zine” ok. 1993, nr 9, s. 54.

⁴⁵ M. Śliwa, *Idee polityczne w Polsce*, Ostrowiec Świętokrzyski 2004, s. 21-22.

⁴⁶ Narodowe Odrodzenie Polski, *Zasady programowe*, <http://www.nop.org.pl/zasady-programowe/> [dostęp: 12.02.2013].

wiska naturalnego i zrównoważonego rozwoju (bliskich koncepcjom ekofaszyzmu), realizację zasad gospodarczego korporacjonizmu⁴⁷.

NOP, jak i Trzecia Pozycja, stanowią o ideach i działaniach będących wyrazem sprzeciwu wobec uniformizacyjnemu i unifikacyjnemu wymiarowi globalizacji zarówno w sferze politycznej i gospodarczej, jak i przede wszystkim kulturowej. Stąd NOP żywo krytykował laicyzację kontynentu i integrację w ramach Unii Europejskiej, wzywając do budowy Europy Wolnych Narodów w oparciu o chrześcijaństwo, które je ukształtowało i stworzyło dlań etyczne podstawy i warunki suwerennego myślenia⁴⁸.

Opierając się na idei narodowej, koncepcji współistnienia narodów i przesłania chrześcijańskiego, NOP krytykowało współczesne wojny, które miały być etapem procesu budowania nowego globalnego porządku, opartego na koncepcji antynarodowej, fałszywej demokratyzacji i pseudochrześcijańskiej filozofii. Przestrzegając przed interwencją armii amerykańskiej w Syrii, w której od 2011 roku trwała wojna domowa, NOP w duchu specyfiki własnej ideologii i z wykorzystaniem pozakontekstowych wypowiedzi papieża, wzywało: „Rzekoma rewolucja to w rzeczywistości rebelia islamskich fanatyków finansowanych i wspieranych przez USA, Arabię Saudyjską, Izrael oraz inne kraje zainteresowane utrzymaniem swojej hegemonii oraz destabilizacją kraju położonego w strategicznym z punktu widzenia geopolityki regionie świata i prowadzącego zdecydowanie antysyjonistyczną i antyglobalistyczną politykę. Narodowe Odrodzenie Polski, ruch nacjonalistyczny od 30 lat walczący o zachowanie niepodległego bytu naszej Ojczyzny oraz stojący na gruncie zasady, iż Naród, by mógł bez przeszkód wzmacniać się i rozwijać musi bowiem istnieć w ramach stworzonego przez siebie państwa, którego jest jedynym suwerenem, w pełni solidaryzuje się z prezydentem Baszarem al-Assadem popieranym przez znakomitą większość narodu syryjskiego. Pamiętajmy o słowach Ojca Świętego Benedykta XVI: «Syria to przykład tolerancji, koegzystencji i harmonijnych relacji pomiędzy chrześcijanami i muzułmanami»⁴⁹. Czyż to stanowisko NOP jest wynikiem niezrozumienia idei „demokracji zachodniej”, czy wręcz przeciwnie – nienowej, ale odmiennej interpretacji procesów rozwoju świata w kontekście antyunifikacyjnej i nacjonalistycznej wizji funkcjonowania narodów? Czy zatem program NOP jest zagrożeniem dla bezpieczeństwa ideologicznego demokratycznego państwa, czy też jest wizją nowych systemów bezpieczeństwa narodowego – państw demokratycznych etnicznie? Czy jest wreszcie wizją pokojowej koegzystencji państw na świecie istniejących w epoce powszechnego dobrobytu, czy też prognozą

⁴⁷ *Deklaracja Trzeciej Pozycji*, <http://www.nop.org.pl/deklaracja-trzeciej-pozycji/> [dostęp: 12.02.2013].

⁴⁸ A. Gmurczyk, *Nowoczesny nacjonalizm*, <http://www.nop.org.pl/nowoczesny-nacjonalizm/> [dostęp: 12.02.2013].

⁴⁹ Biuro Informacyjne NOP, *Syryjska wojna o wolność – przeciwko syjonizmowi i globalizmowi*, <http://www.nop.org.pl/2012/02/12/syryjska-wojna-o-wolnosc-przeciwko-syjonizmowi-i-globalizmowi/> [dostęp: 12.02.2013].

w rzeczywistości permanentnych napięć między państwami jednolitymi etnicznie i zagrożeń nowymi konfliktami w czasach kryzysu?

* * *

Analizowane wyżej programy ruchów i partii politycznych o celach radykalnych względem demokracji parlamentarnej podważały zapis art. 2 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, zgodnie z którym „Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej”⁵⁰. Ich krytyka koncentrowała się zwykle na drugiej części tego artykułu. Ugrupowania te jednakże odmiennie interpretowały ideę społecznej sprawiedliwości.

W kontekście art. 13 *Konstytucji*, zgodnie z którym: „Zakazane jest istnienie partii politycznych i innych organizacji odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszystwu i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa”⁵¹, należy dokonać rozróżnienia treści głoszonych od możliwych zagrożeń bezpośrednio niewynikających z programów tych ugrupowań, niedeklarowanych lub utajonych.

Jednym z zagrożeń wynikających z realizacji idei absolutnych, takich jak naród, wolność czy klasa społeczna, a także maksymalistycznie ujmowanych programów politycznych, jest wizja świata idealnego. Czyż bowiem platońskie państwo idealne wolne było od totalizmu? Czyż idee komunistycznej równości nie były praktykowane w iście orwellowskim państwie „równych i równiejszych”? A może także anarchistycznej idei wolności absolutnej towarzyszy paradoksalnie zagrożenie totalizmem wolności? Czy zatem programy na rzecz idealnego społeczeństwa nie grożą jego zniewoleniem, mimo iż obrazują przyszłość zgoła odmienną? Czyż idealny człowiek, parafrazując Herberta Marcuse’a, to nie „człowiek ideowo jednowymiarowy”? Czy wzrost znaczenia ruchów radykalnych nie prowadziły do wojen ideologicznych wewnątrz państw? Wreszcie, czy dążenia partii politycznych, których celem jest zdobycie władzy i narzucenie radykalnej ideologii także innym narodom, nie byłyby przyczyną nowych konfliktów?

Krytyka demokracji liberalnej w programach radykalnych ruchów i partii politycznych miała wymiar substancjalistyczny. Nie była ona jednak pozbawiona argumentów stosowanych w krytyce akcydentalistycznej. Drugi rodzaj argumentacji odsłaniał wady demokracji, charakterystyczne szczególnie dla epoki globalizacji. Porzucenie krytyki substancjalistycznej i jednoczesna analiza argumentacji akcydentalistycznej nie stanowi zagrożenia dla bezpieczeństwa ideologicznego Polski

⁵⁰ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z 2 kwietnia 1997 roku (DzU Nr 78, poz. 483) (tekst pierwotny).

⁵¹ Tamże.

czy też społeczności europejskiej lub globalnej. Jest ona próbą refleksji nad wadami demokracji jako stanu, a nie procesu. Jest także argumentem na rzecz demokratyzacji ze świadomością braku możliwości osiągnięcia końca tegoż procesu. Czyż bowiem osiągnięcie końcowego etapu procesu demokratyzacji nie byłoby stanem idealnym zaprzeczającym jej istocie?

Bibliografia

- An Interview with Richard Hunt* (za: „The Crusader”, nr 6), <http://web.archive.org/web/20050312153033/www.national-anarchist.org/articles/INTERVIEWHunt.html>.
- Bakunin Michaił, *Pisma wybrane*, t. I [tł. B. Wścieklica, Z. Krzyżanowska], Warszawa 1965.
- Bartyzel Jacek, *Śmiertelny bóg Demos. Pięć wykładów o demokracji i jej krytykach*, Warszawa 2009.
- Biuro Informacyjne NOP, *Syryjska wojna o wolność – przeciwko syjonizmowi i globalizmowi*, <http://www.nop.org.pl/2012/02/12/syryjska-wojna-o-wolnosc-przeciwko-syjonizmowi-i-globalizmowi/>.
- Bookchin Murray, *Post-Scarcity Anarchism*, Montreal-Buffalo 1986.
- Bookchin Murray, *Przebudowa społeczeństwa*, [tł. I. Czyż], Poznań 2009.
- Deklaracja Trzeciej Pozycji*, <http://www.nop.org.pl/deklaracja-trzeciej-pozycji/>.
- Fédération Anarchiste, *Contre toutes les guerres, contre toutes les armées*, 2003, <http://www.federation-anarchiste.org/spip.php?article725>.
- Gmurczyk Adam, *Nowoczesny nacjonalizm*, <http://www.nop.org.pl/nowoczesny-nacjonalizm/>.
- Godlewski Tadeusz, *Polski system polityczny. Instytucje-procedury-obywatele*, Toruń 2005.
- Grupo Nestor Majnó, *Contra la Europa capitalista*, „Tierra y libertad. Periódico anarquista” 2005, nr 199, <http://www.nodo50.org/tierraylibertad/199.html#articulo1>.
- Gulczyński Mariusz, *Nauka o polityce. Podręcznik akademicki*, Warszawa 2007.
- Gulczyński Mariusz, *Współczesne systemy polityczne. Przewodnik do studiowania przedmiotu*, Zielona Góra 2002.
- In Pursuit of Empire*, „Direct Action” 2003, nr 26.
- Kaczynski Theodore, *Spółczesność przemysłowa i jego przyszłość. Manifest wojownika*, [tł. A. Miernik], Mielec 2003.
- Kiełczewski Dariusz, *Ekologia społeczna*, Białystok 2001.
- Kitler Waldemar, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, Warszawa 2011.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku* (DzU Nr 78, poz. 483) (tekst pierwotny).
- Maj Ewa, *Alternatywna wizja zjednoczonej Europy w myśli politycznej ruchu narodowego w Polsce po 1989 roku*, [w:] *Między otwartą a domkniętą myślą polityczną. Szkice o najnowszej refleksji politycznej*, Roman Bäcker, Joanna Marszałek-Kawa (red.), Toruń 2006.
- Malendowicz Paweł, *Elementy słowianofilskie w dokumentach i publicystyce Polskiej Wspólnoty Narodowej*, „Licentiat. Zeszyty dydaktyczno-naukowe”, tom XI.

- Malendowicz Paweł, *Ruch anarchistyczny w Europie wobec przemian globalizacyjnych przełomu XX i XXI wieku*, Warszawa 2013.
- Malendowicz Paweł, *Ultralewica a współczesność. Idee, programy, praktyka*, Piła 2006.
- Malendowicz Paweł, *Wybrane wartości współczesnej cywilizacji propagowane w polskiej myśli radykalnie lewicowej*, [w:] *Europejskie wartości narodowe i regionalne*, Jacek Knopek (red.), Piła 2007.
- Mity prymitywizmu. Wywiad z Tedem Kaczynskim, [tł. S. Jan] (za: „Anarchy: A Journal of Desire Armed”, nr 61), „Inny Świat” 2009, nr 1 (28).
- M. Johnny, *It's Official. American Empire Stands Revealed*, „Freedom” 2003, nr 11.
- Narodowe Odrodzenie Polski, *Zasady programowe*, <http://www.nop.org.pl/zasady-programowe/>.
- No Blood for Oil*, „Freedom” 2003, nr 3.
- No war but the class war!*, „Ar-A-Mach” 2002, nr 3.
- Ofensywa Antykapitalistyczna, *Ręce precz od Iraku!*, http://www.geocities.com/lbc_1917_1/47irak.htm.
- Pawluk Anton, *Regime change begins at home*, „Freedom” 2003, nr 6.
- Rancière Jacques, *Nienawiść do demokracji*, [tł. M. Kropiwnicki], Warszawa 2008.
- Sejmometr, *Wybór wicemarszałków Sejmu*, http://sejmometr.pl/sejm_wystapienia/71.
- „Wkrent. Punk Zine” ok. 1993, nr 9.
- „Wojna z terrorem” czyni świat bardziej niebezpiecznym, „Pracownicza Demokracja” 2004, nr 69.
- Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych* Władysława Kopalińskiego, *Radykalizm*, <http://www.slownik-online.pl/kopaliniski/76F8B0F1A5E93599C125658-200150EE3.php>.
- Śliwa Michał, *Idee polityczne w Polsce*, Ostrowiec Świętokrzyski 2004.
- Tejkowski Bolesław, [do:] *Aleksander Łukaszenko – Prezydent Republiki Białoruś*, Warszawa, 20.03.2006 [kopia otrzymana w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].
- Tejkowski Bolesław, *Geopolityczne aspekty agresji NATO na Jugosławię*, Referat przygotowany dla Międzynarodowego Europejskiego (Społecznego) Trybunału w sprawie Wojny NATO przeciw Jugosławii, Berlin, 2-3.06.2000 [wydruk niepotwierdzony podpisem, otrzymany w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].
- Tejkowski Bolesław, *Geopolityczne problemy Świata Słowiańskiego. Euroamerykańska czy euroazjatycka koncepcja Świata*, Referat przygotowany na Międzynarodowy Kongres Słowiańsko-Euroazjatycki, Moskwa, 22-23.06.2000 [wydruk niepotwierdzony podpisem, otrzymany w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].
- Tejkowski Bolesław, *Idea narodowa a idea słowiańska*, Referat na I Ogólnopolską Konferencję Ideowo-Programową Ruchu Narodowego *Nacjonalizm na XXI wiek*, Rzeszów, 31.01.2004 [wydruk niepotwierdzony podpisem, otrzymany w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].
- Tejkowski Bolesław, *Oświadczenie Polskiego Komitetu Słowiańskiego w sprawie śmierci Slobodana Miloszewicza* [wydruk niepotwierdzony podpisem, otrzymany w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].

- Tejkowski Bolesław, *Statut Polskiej Wspólnoty Narodowej z 1981 roku po zmianach w 1987 roku i w 1990 roku oraz w 1997 roku zatwierdzony uchwałą Zjazdu Krajowego Polskiej Wspólnoty Narodowej w dniu 16 listopada 1997 roku w Warszawie* [kopia otrzymana w drodze korespondencji pocztowej z B. Tejkowskim, w zbiorach autora].
- Tejkowski Bolesław, *Wspólnota Słowiańska historyczną szansą rozwoju Państw Słowiańskich i współpracy euroazjatyckiej*, Referat programowy przewodniczącego delegacji polskiej na VIII Zjazd Wszechsłowiański, Moskwa, 2-5.04.2001, <http://www.pwn.waw.pl>.
- Tejkowski Bolesław, *Zagrożenia i szanse Narodów i Państw Słowiańszczyzny Zachodniej*, Referat wygłoszony na V Zjeździe Klubu Czeskiego Pogranicza, Ostrawa, 21.09.2002, <http://www.pwn.waw.pl>.
- Tejkowski Bolesław, *Rezolucja międzynarodowej konferencji „Polska, Czechy, Słowacja, Serbowie Łużyccy możliwości i perspektywy współpracy i rozwoju”*, Warszawa, 30.11.2002, <http://www.pwn.waw.pl>.
- Tołstoj Lew, *Aforyzmy*, [tł. M. Biernacka, A. Rażny], Warszawa 1978.
- Urbański Jarosław, *10 argumentów na rzecz bojkotu wyborów*, 2007, <http://www.bojkotwyborow.org/10-argumentow-antywyborczych>.
- Wojtas Andrzej, *Mit demokracji politycznej a demokratyzacja*, [w:] *Wychowanie a polityka. Mity i stereotypy w polskiej myśli społecznej XX wieku*, Witold Wojdyło (red.), Toruń 2000.

THE CONFLICT OF AIMS OF RADICAL POLITICAL GROUPINGS AND A DEMOCRATIC STATE IN CONTRAST TO IDEOLOGICAL SAFETY OF POLAND

Summary

Threats to democracy may result from the activity of the parties and movements which refer to radical ideologies and use methods of political fight disregarding the rules of a democratic state. Some movements of radical environmentalists, anarchists, communists, nationalists and fascists may also refer to extremist political ideologies or fight methods. They question fundamental values of a democratic state: social freedom in a state, equality, justice in the law, the possibility of choosing and controlling the government.

Keywords: Safety/security, ideology, democracy, social movements, radicalism.